

nobenega razloga, da je detektiv. On je eden izmed mnogih in zato med mnogimi ne vzbuja pozornosti. Je značajan in od nikogar ne bo vzel denarja na nepošten način, nobene žalitve ali ponižanja ne bo požrl, ne da bi takoj in brez strasti ne povrnil. On je osamel mož in v ponos mu je, da ga smatrajo za ponosnega. Govori, kakor ljudje danes govorijo, z zbadljivim humorjem, s smislom za grotesko, z odvratnostjo do videza in z zaničevanjem malenkostnih reči. Kriminalni roman je za tega moža prigoda za iskanje skrite resnice.«

Slovenci in Jugoslovani kriminalnih romanov nimamo. Celo v ostali evropski kontinentalni književnosti je redek pojav. Imamo pa v prevodu nekaj dobrih kriminalnih romanov in detektivskih zgodb. Ali naj prevajamo tako literaturo, je neredko vprašanje za marsikatero založbo. Odgovor na to je prav težak, kakor je težka opredelitev te literarne zvrsti sploh, kakor se je težko odločiti za končno sodbo o njeni družbeni funkciji, in njeni tematični, literarni in moralni klasifikaciji. Drži, da ima dober kriminalni roman danes med resnimi ljudmi dovolj zagovornikov. Bertrand Russel, Nobelov nagrajenec in eden največjih filozofov sedanje dobe pravi takole: »Vsakdo, ki upa, da sčasoma ne bo več vojská, bi se moral resno ukvarjati s problemom, kako na neškodljiv način pomiriti vse one nagone, ki smo jih podedovali iz davnine. Jaz zase vidim odličen izhod v branju detektivskih zgodb, pri katerih se istovetim zdaj z morilecem zdaj z detektivom.«

Kriminalne romane danes pišejo odlični pisatelji in mojstrsko. Ne gre jim za senzacijo, ampak za mnogobarvnost življenja v njem. Tu je tudi za nas izhodišče problematike in gledanja na kriminalne romane. Zreli in kritični smo dovolj, da ločimo zrno od plev, da vemo, čemu bomo zaprli pot na knjižni trg in v knjižnico.

P. Kosem

RAZSTAVE NAŠIH SLIKARJEV IN KIPARJEV V INOZEMSTVU

Zmerom širše in globlje vezi Jugoslavije z drugimi državami in narodi so sprožile mnogo pobud, da se ti prijateljski stiki preneso tudi na kulturna področja. V razmeroma kratkem času smo prav na tem področju dosegli v tujini precej priznanj, čeprav nismo izkoristili vseh priložnosti. Dostojno smo se predstavili v tujih državah doslej predvsem z glasbo in z upodablajočo umetnostjo, deloma pa tudi z nekaterimi izbori iz naše književnosti.

Na področju upodablajoče umetnosti so bili zlasti osebni stiki živahni in je več naših slikarjev in kiparjev imelo možnost predstavljati naša umetnostna prizadevanja v tujini, hkrati pa navezati tudi tesnejše osebne stike s tujimi umetniki in spoznavati umetnostna središča drugod po Evropi, predvsem v Parizu, hkrati pa študirati sodobne umetnostne smeri. Ta srečanja so vsekakor velikega pomena, ker svetu kažemo naša kulturna prizadevanja in naš delež pri oblikovanju občečloveške kulture, naši umetniki pa spoznavajo umetniški izraz sodobnih umetnikov in struj drugod, se ob njem uče in sprejemajo pobude za svoje lastno ustvarjanje.

Za nas je velikega pomena naše uveljavljanje v svetu in prezrli smo prav v zadnjem času mnogo priznanj, ki smo jih bili deležni. Kdor je imel možnost

spremljati naše razstave v inozemstvu, je lahko ugotovil, da je bilo o teh razstavah zunaj mnogo pisanega, doma pa smo jih največkrat prezrli v dnevnem tisku ali pa jih le omenili med dnevno kroniko. O razstavi slovenske grafike, ki je bila v Milanu leta 1951 in o kateri so milanski časopisi precej pisali, pri nas nismo poročali, čeprav je razstavo obiskalo več ljudi kot malo poprej v Ljubljani razstavo jugoslovanske grafike. Prav tako so bila pičila poročila o uspehih razstavah v tržaški galeriji »Scorpione«, čeprav so jim časopisi in radijske oddaje v Trstu posvetile mnogo pozornosti. Tudi več lanskih razstav je ostalo v našem dnevnem tisku neopaženih. Tako površna skrb za našo kulturno afirmacijo v inozemstvu nam ne dela časti, pravce našega dnevnega tiska pa prikrajšujemo za pozitivne ocene naših kulturnih prizadevanj, ki nam jih priznavajo v tujini.

Naslednje poročilo naj bi pokazalo bežen pregled naših lanskih razstav v inozemstvu, katerih so se udeleževali naši umetniki samostojno ali v skupinah.

Januarja 1952 sta razstavljala v galeriji »Scorpione« v Trstu kipar Karel Putrih večidel malo plastiko, slikar Riko Debenjak pa grafiko in barvno litografijo. O razstavi so pisali skoraj vsi tržaški listi razen kominformovskih, v svojih kulturnih oddajah pa sta poročali o razstavi tudi obe tržaški radijski postaji.

Za oba naša umetnika je bilo veliko priznanje, ki ga je izrekel R. Guidi, ki ga uvrščajo med največje sodobne italijanske slikarje in ki je razstavljena dela ocenil za izredno kvalitetna, in izrazil željo, da bi rad videl, če bi slovenska umetnika s svojo razstavo obiskala nekatera italijanska mesta s staro umetnostno tradicijo in omogočila večjemu številu Italijanov, da spoznajo naša umetnostna prizadevanja in značilnosti sodobne slovenske umetnosti, njenega vsebinskega in oblikovnega ustvarjanja.

Radio Trst II. je v svojih kulturnih razgledih poročal o Putrihovi in Debenjakovi razstavi med drugim: »Debenjak in Putrih se lepo dopolnjujeta in razstava njunih del je lep izraz napredne struje v Društvu slovenskih likovnih umetnikov.«

Kritik Decio Gioseffi je poročal o razstavi v italijanskem radiu: »Že celoten pogled na razstavo potrjuje, da je nepotrebna vsaka beseda, ki bi še posebej poudarjala, da sta Putrih in Debenjak močni ustvarjalni osebnosti. Putrih je kipar s sigurnim okusom in finim dletom, Debenjak pa slikar z bogatim pesniškim svetom in so zlasti njegove litografije brez dvoma stvari, ki so napravljene z najboljšim okusom in polne skladnosti.«

Putrihova in Debenjakova razstava v galeriji »Scorpione« je bila, žal, zadnja taka manifestacija naše umetnosti v teh prostorih. Napovedane razstave kiparja Zdenka Kalina in slikarja Marija Preglja ni bilo več, ker so galerijske prostore uporabili v druge namene, Slovenci doma in v Trstu pa smo s tem izgubili lepo priložnost, da seznanjamo Italijane v Trstu in v Italiji z našo umetnostjo in da tako tudi z dejstvi ovzremo tuje predsodke o naši kulturni manjvrednosti in še posebej predsodke nacionalnih šovinizmov na javno mnenje.

Nov širši stik s tujino nam je prinesel letošnji biennale v Benetkah. Letošnji — XXVI. po vrsti — biennale so odprli 14. junija in se ga je udeležilo 26 držav iz Evrope, Amerike, Afrike in Azije, kar pomeni doslej največjo udeležbo od njegovega začetka do danes. Vsakoletni biennale v Benetkah ni samo kulturni dogodek v življenju svetovne umetnosti v sploš-

nem, ampak tudi poseben kulturni dogodek za vsako državo, ki sodeluje na tej mednarodni razstavi.

V jugoslovanskem razstavnem paviljonu je bilo letos razstavljenih 60 del slikarjev Gabriela Stupice, Emanuela Vidovića, Nedjeljka Gvozdenovića, Predraga Milosavljevića in Ante Motike ter kiparjev Zdenka Kalina, Riste Stijovića in Petra Palavicinija. Čeprav prva poročila v italijanskem tisku o jugoslovanskem razstavnem paviljonu in o umetnikih, ki so razstavljali tam svoja dela, niso pisala — razstava je bila odprta v času ostre politične kampanje italijanskega tiska proti naši državi — je bil splošen vtis, da naša celotna razstava kaže izredno enotnost, razstavljena dela pa visoko raven naše umetnosti. Akademik Marin Tartaglia, slikar in profesor na Akademiji za likovno umetnost v Zagrebu, ki je bil na letošnjem biennalu komisar jugoslovanskem razstavnem paviljonu in o umetnikih, ki so razstavljali tam 27. julija 1952 pisal, da so bili v številu nad sedem sto živih slikarjev in kiparjev, ki so tam razstavljali, naši slikarji in kiparji močno zapaženi. Sprejemal je pohvale in izraze občudovanja od obiskovalcev vseh narodnosti nad jugoslovanskim paviljonom, ki so čestitali našim delegatom k uspehu. Ob tej priliki so mnogi predstavniki tujih umetnostnih ustanov povabili naše umetnike, da bi razstavljali v njihovi domovini.

Dne 25. aprila 1952 je Umetniški muzej v Cincinnatiju odprl Drugi mednarodni biennale sodobne barvne litografije, na katerem je bilo razstavljenih 406 grafik iz 18 dežel. Na razstavi, o kateri smo na tem mestu že poročali, sta razstavljala tudi Miha Maleš in Riko Debenjak. Na razstavi je dosegel lepo priznanje Riko Debenjak z odkupom barvne litografije panjskih končnic in z reprodukcijo v katalogu. O Debenjakovih barvnih litografijah na biennalu v Cincinnatiju je bilo splošno mnenje kritike, da so njegovi grafični listi čisti in blestečih barv, njihov folklorni značaj pa jim daje vsebinsko prijetnost. Enako je kritika ugotovila tudi za Maleševe litografije, da so delane z umetniškim okusom in da privlačujejo zaradi svoje posebne vsebinske motivike, ki je prav tako folklorna.

Lep uspeh je doživel Miha Maleš s svojo lansko razstavo v Švici. To je bila druga njegova udeležba na mednarodnih razstavah. Maleš je že leta 1951 vzbudil pozornost s svojo razstavo v Parizu, kjer je pokazal predvsem svoje slikovite motive iz Makedonije. V celoti je razstavil 42 grafičnih listov, izdelanih v letih 1950 in 1951, linoreze k Prešernovemu Sonetnemu vencu in nekaj manjših gravur. O razstavi je poročalo več pariških časopisov, med njimi »Le Monde«, tednik »Arts«, literarni tednik »Les Nouvelles Littéraires« pa je objavil reprodukcijo Maleševe »Makedonke«.

Švicarje je na Maleša opozoril pariški dopisnik lista za kanton in mesto Zürich, »Tages Anzeiger« (28. januarja 1952). V »Pariški umetnostni kroniki«, v kateri dopisnik kritično ocenjuje večje in manjše razstave po pariških galerijah in salonih, omenja tudi razstavo del slikarja Maleša in pravi med drugim: »V manjših galerijah smo v zadnjih mesecih videli slike Slovenca Mihe Maleša, ki predstavljajo predvsem pokrajino in folkloro njegove domovine in ki vzbujajo pozornost zaradi velikega risarskega znanja.«

V Arbonu ob Bodenskem jezeru je bila 28. septembra 1952 odprta razstava »Vzhodno-švicarskih umetnikov in gostov«. Med gosti razstavljalci je bil tudi Maleš, ki je razstavil 39 grafičnih listov. Razstavni katalog je objavil tri reprodukcije njegovih del, in sicer »Slovenka-Tržačanka«, »Plešoča Make-

donci« in »Tri makedonske deklice«. »Thurgauer Arbeiter Zeitung« je dne 29. septembra 1952 objavil obširno poročilo o razstavi in Maleša takole karakterizira: »Miha Maleš prinaša močne, zmerno moderne akvatinte in radiranke, ki so folklorno zanimive in zelo okusno podajajo njegove tehnične izrazne možnosti«. »Thurgauer Zeitung« pa piše (1. oktobra 1952), da razstavljena grafika odlikuje Maleševo mojstrsko obvladanje vseh grafičnih tehnik. List »Oberthurgauer« (1. oktobra 1952) je objavil reprodukcijo slikarjeve jedkanice »Makedonske deklice« in pisal naslednje: »Številni, okusno izdelani grafični listi tega umetnika imajo za Svicarje nekaj novega, kar bi utegnilo temeljiti v tem, da je Maleš večino razstavljenih motivov črpal iz folklore svoje dežele.«

Prijetno pobudo za naše kulturne stike s Francijo, zlasti za posredovanje naših prizadevanj v likovni umetnosti, je sprožilo jugoslovansko poslaništvo v Parizu z ureditvijo stalnega razstavnega paviljona v Parizu. Otvoritveno razstavo v novi »Jugoslovanski galeriji« v 30 Rue Louis v Parizu je imel pred letom dni Miha Maleš, za njim pa se je zvrstilo več slikarjev iz ljudskih republik Hrvatske in Srbije, dne 15. decembra 1952 pa je v njej odprl razstavo svojih del Marij Pregelj. Pregelj je razstavil 30 del, večinoma olj pa tudi nekaj gvašev in gravur ter celotno zbirko svojih ilustracij k Homerjevi »Odiseji«.

Številni francoski kritiki in slikarji, ki so se udeležili otvoritve, so slikarju Preglju priznali, da je slikar odličnih kvalitiet.

Na Pregljevo razstavo je Parižane in Francoze opozorila revija »Beaux-Arts«, ki je dne 26. decembra 1952 prinesla kratko poročilo o razstavi, v katerem poudarja posebno vrednost njegovih ilustracij k Homerjevi »Odiseji«.

O isti razstavi je poročala tudi mesečna umetnostna revija »Journal de l'amateur d'art« (dne 25. decembra 1952) naslednje: »Jugoslovanska galerija razstavlja dela Marija Preglja, olja, gvaše in gravure. Posebno pozornost zaslužijo njegove ilustracije k Homerjevi »Odiseji«. Ime, ki si ga je vredno zapomniti.«

(Konec sledi)

P. Kosem